

8. Шапран О. “Реалізація компетентісного підходу в системі неперервної освіти” URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=-UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/gvpdpu_2013_28_1_62.pdf.

9. Федорова І.І., Житник М.М. «Компетентністний підхід як управлінський механізм реорганізації системи вищої освіти України». *Вісник НТТУ«КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка.* 2013. Випуск 3. С. 38–46.

10. TUNING (для ознайомлення зі спеціальними (фаховими) компетентностями та прикладами стандартів. URL: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

11. Внукова Н. М., Пивоваров В. М. Інноваційні складові впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес. *Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 21 березня 2014 р.) / редкол. : С. М. Прилипко, Ю. Є. Атаманов, С. В. Глібок, К. В. Єфремова. Харків. НДІ ПЗІР. 2014. С. 153–158.

12. ESG. URL: http://ihed.org.ua/images/pdf/standards-and-guidelines_for_qa_in_the_ehea_2015.pdf.

ІННОВАЦІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: СУТНІСТЬ ТА ТИПОЛОГІЯ

Клімова Галина Павлівна,
*доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціології та політології
НЮУ ім. Ярослава Мудрого,
провідний науковий співробітник НДІ ПЗІР НАПрН України*

The scientific report is devoted to the study of the essence and typology of innovations in higher education. The author defines the essence, features and typology of innovations and establishes their significance for higher education.

Keywords: innovation, higher education, innovative activity.

Научный доклад посвящен изучению сущности и типологии инноваций в высшей школе. Автором определена сущность, признаки и осуществлено типологизацию инноваций и установлено их значение для высшей школы.

Ключевые слова: инновация, высшая школа, инновационная деятельность.

Становлення інноваційного суспільства багато в чому визначається інноваційною діяльністю вищої школи, її здатністю до постійної та ефективної модернізації. За цих умов є актуальним соціально-філософський аналіз сутності поняття «інновація» та розгляд типології інновацій, які здійснюються в сфері вищої освіти сучасного українського суспільства.

Термін «інновація» виходить від латинського слова «innovatio, novo» (змінювати, поновлювати, винаходити) і означає введення нового. У сучасній науковій літературі інновації розглядаються в цілому як нові форми організації праці і управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки різноманітні установи і організації, але й певні галузі соціальної життєдіяльності людей.

Важливо зауважити, що здебільшого інновації розуміються у двох аспектах: як явище та як процес. У першому випадку інновація являє собою будь-яку цілеспрямовану зміну технології управління, що орієнтується на заміну її елементів з метою прискорення, пом'якшення або поліпшення виконання завдань, що ставляться. У другому, технологічному аспекті, інновація розглядається як процес, що включає стадії її розробки, впровадження, засвоєння і стабільного ефекту.

У педагогічній інноватиці дослідники, коли трактують поняття «інновація», у багатьох випадках крокують за його розумінням в загальній інноватиці. Наприклад, А. Ніколлс в монографії «Управління педагогічними інноваціями» визначає інновацію як ідею, мету або практичну діяльність, що сприймаються індивідом як дещо нове. У його розумінні інновація в освіті – це процес, що має життєвий цикл від зародження ідеї і створення нововведень до її широкого розповсюдження в галузі освіти.

Специфічність інновацій у вищій освіті пов'язана з тим, що вони, по-перше, завжди вміщують нове вирішення актуальної проблеми в галузі вищої школи, по-друге, їх використання призводить до якісно нових результатів освітньої діяльності, по-третє, їх впровадження викликає якісні зміни інших компонентів єдиної системи вищої освіти.

Для успішного результативного застосування інновацій в галузі вищої освіти необхідно мати відповідні критерії (ознаки предметної од-

норідності), що дозволяють здійснювати їх надійну типологію і чітко орієнтувати учасників освітнього процесу по відношенню до їх призначення, галузі застосування і показників ефективності, що очікуються.

Аналіз праць сучасних дослідників надає підстави для визначення наступної типології інновацій в галузі вищої освіти за ознаками предметної однорідності.

В основі даної типології знаходяться чотири основні критерії: предметний зміст; галузь застосування; обсяг змін, що викликаються інноваціями; метод впровадження.

За першим критерієм можна виокремити сім видів інновацій. Продуктивні інновації передбачають створення певних типів програм математико-статистичної обробки інформації, психологічного моніторингу основних показників особистості суб'єкта навчання, формування баз (регістрів) даних про інновації, соціально-економічні та соціально-психологічні показники тощо. Технологічні інновації спрямовані на створення і застосування нових технологій для вирішення нових освітніх завдань, вдосконалення системи надання різноманітних видів освітніх послуг тощо. Соціальні інновації зорієнтовані в напрямі створення і застосування нових економічних, організаційних та інших структур і механізмів функціонування основних підсистем вищої освіти.

Педагогічні інновації визначають упорядковані професійні дії суб'єктів педагогічного процесу, які при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників педагогічної взаємодії, сприяють реалізації свідомо обраної освітньої мети і забезпечують можливість відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності викладача.

Психологічні інновації спрямовані на використання в навчальному процесі з метою підвищення його ефективності підходів, способів, прийомів і методик діагностування основних типів вищої нервової діяльності, рівнів інтелектуального розвитку суб'єкта навчання, встановлення типології особистісних якостей, що впливають на успішність навчання і стану здоров'я, виокремлення їх різноманітних типів темпераменту, побудови психологічних портретів особистості тощо.

Психолого-педагогічні інновації уявляють собою синтез різноманітних компонентів психологічних і педагогічних інновацій, що спрямовані на особистісний і професійний розвиток людини в процесі отримання нею вищої освіти і професійного самовизначення, що потребує переорієнтації викладачів на суб'єкт-суб'єкту взаємодію в освітньому процесі, оволодіння мистецтвом особистісно-орієнтованого навчання.

Комплексні інновації уявляють собою органічну єдність декількох різновидів інновацій.

У галузі використання можна виділити чотири основні типи інновацій: управлінські, організаційні, технічні і віртуально-тренінгові.

Управлінські інновації уявляють собою цілеспрямовані зміни технології управління, що зорієнтовані на заміну її елементів з метою прискорення, полегшення або поліпшення виконання завдань, що поставлені. Цей вид інновацій має важливе значення з точки зору формування навиків використання теоретичних знань основ сучасної управлінської діяльності, аналізу стандартної управлінської ситуації, навиків алгоритмізації ЗВО та прогнозування їх наслідків, спроможності приймати рішення в нестандартних ситуаціях (брейн-стормінг), налагоджувати взаємостосунки зі студентами і долати комунікативні бар'єри, постійно підтримувати стиль і імідж свого закладу вищої освіти.

Організаційні інновації є результатом організаційного рішення і не потребують суттєвої зміни індивідуальної поведінки від більшості учасників інноваційного процесу в галузі вищої освіти.

Технічні інновації передбачають поліпшення окремих елементів і характеристик при створенні нових видів освітніх послуг, вирішення нових видів технічних завдань тощо.

Віртуально-тренінгові інновації спираються на наукові уявлення про ефективне навчання студентів, що базується на моделюванні навчальних ситуацій в віртуальному просторі, закріпленні вмій та навиків в навчанні за допомогою спеціальних тренінгів .

За обсягом змін, що викликані інноваціями, можна виділити радикальні, рекомбінаційні і модифікаційні інновації, а також псевдо-

інновації. При цьому враховуються: характер змін, які мають місце при використанні інновацій; спрямованості роботи, яких вони торкаються; сукупність функцій, завдань і методів, котрі вони змінюють; відмінності нових процесів від минулих.

Радикальні інновації організаційного характеру базуються на впровадженні нових методів управління. Такі інновації принципово змінюють стратегію і способи управління. Зразком таких інновацій є впровадження новітніх інформаційних систем, які кардинально змінюють організаційні основи діяльності ЗВО. У межах радикальних педагогічних інновацій використовуються нові ресурси і рішення.

Рекомбінаційні інновації передбачають використання існуючих технологічних, організаційних й інших видів рішень з метою створення новітніх технологій або систем управління ЗВО.

Інколи виділяють ще один тип - псевдоінновації, маючи на увазі зміни у зовнішніх атрибутах (аспектах) нововведення.

З точки зору методу впровадження інновації можна розділити на системні (інкрементальні) і поодинокі (стихійні). Системні інновації на відміну від поодиноких базуються, передусім, на пошукових рішеннях, що враховують затверджену систему їх створення. Вони можуть впливати на підвищення якості, а в організаційному виміру - на поліпшення управління діяльністю закладу вищої освіти.

Знання сутності та типології інновацій дозволяє знаходити найбільш ефективні механізми управління інноваційною діяльністю, яка здійснюється у вищій школі, і тим самим забезпечувати підвищення якості вищої освіти.

РЕФОРМА СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Ярошенко Олег Миколайович,
*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
завідувач кафедри трудового права
Національного юридичного університету України
імені Ярослава Мудрого*

The scientific report is devoted to the analysis of the reform of the system of organizational and legal forms of social security in Ukraine in the context of European integration. The author has analyzed the concept of social security, its types, separately investigated the issue of obligatory state insurance, its types.

Keywords: social security, obligatory state insurance.

Научний доклад посвящен анализу реформы системы организационно-правовых форм социального обеспечения в Украине в условиях евроинтеграции. Автором проанализировано понятие социального обеспечения, его виды, отдельно исследован вопрос общеобязательное государственное страхование, его видов.

Ключевые слова: социальное обеспечение, общеобязательное государственное страхование.

Механізм надання соціального забезпечення становить собою єдність форми і змісту. Зміст немислимий поза формою, в якій він виражається. Зміст є тим, що наповнює форму, з чого вона здійснюється. зміст не є безформним, а форма одночасно і міститься в самому змісті, і є чимось зовнішнім йому. Із подвійної природи форми випливає: (а) можливість відносно самостійного її дослідження і (б) неминучість виходу за межі, власне, форми в міру поглиблення її вивчення. Тому доволі складно і, ймовірно, методологічно недоцільно намагатися вирішувати питання про зміст механізму надання соціального забезпечення, абстрагуючись від його форми. Поглиблене дослідження форми цього механізму допоможе чіткіше окреслити його зміст.